

A kötet szerkesztőit dicsérik a névmutatók, amelyek a tanulmányokban előforduló személyek nevét sorolják fel nevelési profil szerint (szám szerint 37), és közlik a feldolgozott korabeli könyvek jegyzékét is kronologikus sorrendben (30 db). A kötet végén ajánló irodalom található a témában tovább bújázkodók számára.

A tanulmánykötetet tanárok, tanárjelöltek figyelmébe ajánljuk, továbbá a neveléstörténet iránt érdeklődők forgathatják haszonnal, hiszen több olyan XIX. századi kiváló nevelőről olvashatunk a kötetben, akiknek szakmai életútját eddig még nem dolgozták fel.

A kötet az *APC Stúdió (Gyula)* kiadásában jelent meg igényes kivitelben, 1998-ban.

FÁYRNÉ DR. DOMBI ALICE

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Szeged

Szöllősi Erzsébet: Környezetvédelem és társadalom

Az ember környezetviszonyának mai állapota a globális problémák egyre súlyosabb és fenyegetőbb megjelenésével jellemezhető. Ezt a gondolatot kezeli központi elemként Szöllősi Erzsébet, amikor a környezetvédelem igen széles problémaköréből tudatosan válogatja össze kötetét *Környezetvédelem és társadalom* címmel.

A könyv főként pedagógusoknak és pedagógusjelölteknek készült azzal a céllal, hogy ezt a mindnyájunk által igen fontosnak tartott problématerületet minél szélesebb körben megismerve, meg tudják valósítani a környezeti nevelés minden pedagógus számára kijelölt feladatát. A szöveggyűjtemény rendkívül aktuális, hiszen a Nemzeti Alaptanterv közös követelményként jelöli meg a környezeti nevelést.

Mivel a szöveggyűjtemény elsősorban olyan pedagógusok számára készült, akiknek nagy része nem biológia vagy környezetvédelem szakos, így tudatosan kerültek a kötetbe azok az írások, amelyek nem az említett szaktudomány művelői számára íródtak, hanem a tudományosság igényét nem nélkülöző, de inkább érdeklődést keltő, érzelmet mozgató, vitára inspiráló írások. Bár a mű központi elemét, gerincét a globális problémák képezik, mondanivalóját nem szűkíti le csupán a veszélyekre, hanem foglalkozik azok kialakulásának történeti folyamatával és a megoldás társadalmi lehetőségeivel egyaránt.

A könyv olyan nemzetközileg is elismert szakemberek írásaiból válogat, mint Konrad Lorenz, Juhász-Nagy Pál, Ernst Schumacher vagy Havas Péter – akiknek gondolatai stabil értékeket közvetítenek az olvasók számára.

A szöveggyűjtemény három fő szerkezeti egységre tagolódik. Elsőként általános kitekintést olvashatunk az ember és környezetének ősi viszonyáról, majd arról a folyamatról, amelynek eredményeként az ember saját környezetének ellenségévé vált. Erről a történelmi folyamatról eltérő állásfoglalások láttak napvilágot, s ennek alapján különül el egymástól az úgynevezett sekély ökológia, – amely antropocentrikus szemlélettel az ember számára védi a környezetet, és a mély ökológia, amely a természetet önértéknek tartja, és az embertől függetlenül sorolja őket a védelemre érdemes objektumok közé. Ezek a teóriák másként ítélik meg az ember és környezet harmóniájának megbomlását és a helyreállítás lehetőségét egyaránt.

A kötet nagy figyelmet szentel a globális problémáknak, amelyek mindnyájunk számára ismertek, hiszen gyakran hallhatók a médiumokból. A válogatás didaktikus szempontokat követ, amikor a kialakult veszélyek oksági összefüggéseire helyezi a hangsúlyt.

Az egyik legsúlyosabb gond, amely már a közeli jövőben az egész civilizációt veszélyezteti, a túlnépesedés, melynek mértéke különösen a harmadik világ országaiban fenyegető. A városok rohamos növekedése egyre inkább lehetetlenné teszi az emberi élet társadalmi megszervezését. A pazarlás és a nyomor, a túlfogyasztás és az éhínség egymás mellett létezik. A modern kor ipara a mértéktelen, pazarló energiafelhasználás révén kiszorolja a meg nem újuló erőforrásokat. A lelőhelyek kimerítésével hátrányos helyzetbe hozzuk az utánunk következő generációkat.

A környezeti válság a globális problémák egyik legátfogóbb területét jelenti: a levegő, a víz, a talaj elszennyeződését, az erdők stb. pusztulását. Ez azt is eredményezi, hogy ezek a területek egyre kevésbé képesek az élőhely funkciójukat betölteni, ennek következtében okai az élővilág pusztulásának is.

A környezeti válság sokkomponensű rendszerében külön területet jelent a hulladékok problémája, amely a válság minden területét érinti. Az utóbbi években szembesültünk azzal a gyakorlattal, hogy „ami nem látszik, nem is létezik”. A hulladékok az óceánokba, a folyókba, valamint a föld mélyébe kerültek. Ezek a szennyező anyagok – amelyek közül sok a veszélyes hulladék – olyan mértékben elszennyezték a vizeket és a talajt, hogy már egyik sem képes az öntisztulásra.

A környezeti válság – a többi válsággal együtt – azt jelzi, hogy civilizációnk fejlődése ellentmondásos, a károk, ha lokálisan jelentkeznek is, hatásukban az egész Föld létét veszélyeztetik, ezért globális megoldást tesznek szükségessé.

A szöveggyűjtemény harmadik szerkezeti egysége a megoldás társadalmi feladatrendszerét vázolja fel, mintegy optimizmusra hangolva az olvasót, hogy még nincs veszve minden, még elhárítható a katasztrófa.

A téma bevezetéseként először azokat a tudományos kísérleteket ismerhetjük meg, amelyek a hatvanas évektől kezdve fokozatosan foglalkoztatták a tudósok meghatározott körét, aminek eredményeként 1968-ban megalakult a Római Klub, amelynek tudós tagjai időről időre feltérképezték a globálisan jelentkező problémákat, feltárták azok összefüggéseit, valamint a megoldás irányába javaslatokat is tettek.

A megoldási lehetőségek másik területe a társadalmi mozgalmak színterén található. A különböző európai alternatív mozgalmak – közöttük a zöld mozgalmak – tevékenysége igen érdekes tanulságot jelenthet számunkra, hiszen hazánkban ezek a mozgalmak a gyakorlatban még alig ismertek.

A jogi, politikai, gazdasági szintű megoldások mindennapjaink tevékenységét jelentik a társadalmi struktúra különböző vertikumában, így fontos megismerni az erre vonatkozó terveket és eredményeket egyaránt. Ezért kapott helyet a válogatásban a Nemzeti Környezetpolitika Konceptiója is.

A megoldások egyik legjobban követhető területe a környezeti nevelés megvalósítása. A környezettel való pozitív viszony beépül a gyermek személyiségébe, s ezáltal cselekvésének irányítója lesz. A környezeti nevelés hosszú folyamatának egyik fontos tényezője, hogy a gyermek életkorának különböző szakaszaiban eltérő módon viszonyul a környezetéhez. A környezeti nevelésnek is ehhez kell alkalmazkodni.

Ezt a fontos és igen nehéz feladatot a pedagógusok csak akkor tudják megvalósítani, ha maguk is környezetüket megfelelő módon ismerő, s érte felelősen tenni akaró, pozitív környezeti attitűddel rendelkező egyéniségek.

Ezért ajánljuk minden pedagógusnak Szöllösi Erzsébet munkáját.

A kötet a *Szenna Kiadó* gondozásában jelent meg 1998-ban Szegeden.

